

A tékozló óriások hazatérése

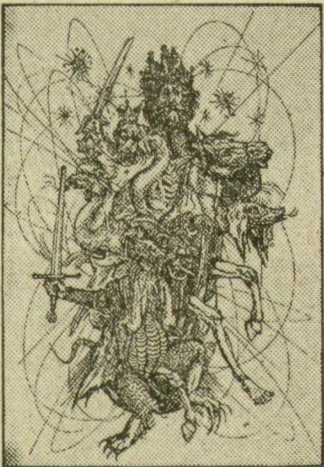
Kiállítás és találkozó Határ Győző köszöntésére

Határ Győző a magyar irodalom kimagasló egyénisége, a diaszpóra magyar nyelvű irodalmának Londonban élő mestere 75. születésnapját — a hazánkban végbemenő változások jóvoltából — itthon ünnepli. A Magyar Köztársaság életművéért magas kitüntetésben részesítette a napokban, de az igazi elismerést a magyar olvasóktól kaphatja meg. Azoktól, akikhez egyszer bizonytalanság eljut hatalmas életművének senki másával össze nem hasonlítható birodalma — a versek, drámák, esszék, regények, filozófiai eszmefuttatások. Néhány cím az óriási életművet reprezentál: *Heliané* — regény, 1947, Budapest, *Liturgikon* — versek, 1948, Budapest; *Petipo és Petipa*, 1963, Párizs; *Hajszálkönyv I-II.* — versek, 1970, München; *Sírónevű I-II.* — tizenkét dráma, 1974, München; *Özön közöny* — bölcséleti elmélkedések, 1980, London; *Éjszaka minden megnő* — absztrakt regény, 1984, London, 1986, Budapest; *Harangjáték* — versek a líra torkolatvidékéről, 1969–85, London, 1986; *A szép Palásthyne más álmában köztöl és egyéb elbeszélések* — 1987, London.

Határ Győző egyik legnagyobb vállalkozásához, a háromkötetes *Golghelóhi* című, Játékciklus a Végteletről alcímű viselő munkájához készített illusztrációkat Kass János grafikusművész. Kass Dürer Apokalipszisának lapjait „aktuálizálta”, azaz a XX. századi alkotó felelősségével és méltóságával érvényesítette

Két lap a Golghelóhiából

azokat. Határ Győző műveit Tihanyban keltezték le. *Mária benne vagyok, s nem teszem le, míg bírja a csuklóm. Nem csak a terjedelemmel (s a szorgalommal) becsülöd meg az olvasót. S nem csak a merészséggel. Köszönöm bizalmadat, hogy komolyan veszem, ami komolyan készült.*

A kötetet Weöres Sándor verssel köszönti: „Mióta él a magyar imádság és káromkodás, / valami hívja, idézi, kelti, / Határ Győző szavai / Nyéki Vörös Mátyásban vagy Váli Nagy Ferencben / máris ott ébred ez a beszéd. / És kellett hozzá London / és francia meg angol költők szédülete / és anyaga s ördöge, vagy csak kerti szuszogása, / hogy megszülessen ez az új s nem új, / ez az ó s nem ó / meditáció, / vízió, / nem praesens nem post- / desztináció.” Határ Győző pedig verssel köszönti meg Kass Jánosnak a rajzokat, ebből a keletes szerkezet nyitó és záró szakasza: „...mohóságomért Mester magadra vess / hogy könyvem rajzolatodtól oly ékszeres / rajzoltál Madáchot, Shakespeare-t Homérot / Mester magadra vess mohóságomért.”

Határ Győző magyarországi tartózkodása során holnap, pénteken látogat Szegedre. Kass Jánosnak a Golghelóhi című kötethez készített rajzaiból délután fél ótkor nyílik kiállítás a Vár utcai Kass Galériában. A hetvenöt éves mesterrel Domonkos László újságíró beszélget. Határ Győző ezt követően dedikálja a JATE Kiadó gondozásában megjelent *Fontos ember* című kötetét, melynek címlapját a szegedi grafikus, Szekeres Ferenc készítette. A könyvet a helyszínen megvásárolhatók. Faludy György után újabb nagyságot köszönthetünk. Tékozló óriások hazatérése?! De kik is a tékozlók?!

T. L.

New York-i történetek, avagy: a látás három esete

A három egy optimális szám, régebben misztikus, a lottón is ezt a számot húzták ki leggyakrabban. Egy italból két korty még kevés, négy már sok, és „iz”-léstelen, a három pont elég, a kevés és a sok közötti kompromisszum. Ezek után gondolhatják, a *New York-i történetek* című, magyarul beszélő amerikai film is három különálló darabból összerakott mozaik, csupán a helyszín közös.

Az első, *Életpaszta* című történetet *Scorsese* rendezte. Egy el- és közismert festőművész hatalmas, csarnoknyi műtermében egy nálánál jóval fiatalabb szöke tündérével él együtt, aki szintúgy festői ambíciókat táplál. Am egy napon elhagyja a „középkorú” festőtől, aki bölcs megértéssel, szeretetének örökös pressziójával próbálja maga mellett tartani a lányt. A lány viszont festői tehetségére kíván igazolást kapni a befutott művésztől, de ő mindig ügyesen behátrál. Az első történet olyan, akár az élet, íze van, és színe van; az utóbbit a vásznakról készült pompás felvételek erősítik. Mikor a szöke tündér távozik, egy barna tündér emelkedik a négy feleséget megélt, tapasztalt festőművész egének horizontjára.

Az *élet Zoe nélkül* című második darabot *Coppola* rendezte, akitől sokkal „keményebb” filmeket láthatunk már. Zoe még csak 12 éves, de tapasztalatai elégnek bizonyulnak ahhoz, hogy feltételezzük, edényét újra összehozza örökre turnézó fuvolaművész édesapjával, aki mellel egy eredeti

Új film

mastroiannis karakter. Az alapmotívum: volt idő, mikor a fuvola tiltott hangszerek számított, mert szép és lélekemelő hangja nyomán minden fiatal lány szerelmes lett. Zoe édesanyja éppen ezért lett feltételezett, de a már évek óta szállodában egyedül élő kislánya észhez téríti. Talán ebben, a második darabban jut el mélypontjára a film, mert a bájos Zoe szereplésén kívül egyebet nem láthatunk.

És jön a zárótétel, *Woody Allen* rendezésében és főszereplésével *Oidipusz, mi fáj?* című harmadik történet. Az Allentől megszokott stílus-humorérzék, no és persze az eleve nevetésre indító gesztusok, mimika, szemforgatásdi a szemüveg alatt. A főszereplő pszichológushoz jár, mert édesanyja kikészíti „gyengéd”, anyai nagyszájúságával. Üvöltözik vele a boltban, az étteremben; menyasszonya előtt elárulja ágybavizelési technikáját, és hogy minden bizonytalansággal marosan tök kopasz lesz, mivel az apja is az volt. Aztán egy cirkuszlátogatás alkalmával felkéri az anyját, hogy üljön be egy varázsdobozba, amit hosszú kardokkal döfnek át. Allen kezd megkönnyeibülni, ám a trükk balul sül el; édesanyja eltűnik, a bűvész sem érti, mi történt. Alig néhány nap, és édesanyja a város fölött lebegve elmeséli New York polgárainak, fiával kapcsolatos aggodalmait, már a tévé

is velük foglalkozik. Allen idegrendszere katapultál. A pszichológus tanácsára meglatogat egy / okkultizmussal foglalkozó nőt, akivel egy-egy másba szeretnek, és mivel ezt a házasságot már az édesanyja is támogatja, visszarepül a földre.

A három történet közül az utolsó a legjobban megcsinált. Azt is mondhatnánk, ez menti meg az összeállítást. A három különböző „látószögű” kamera New York egy-egy oldalát mutatja, ahogy a rendező látja. Mind-egyik finom humorral át-szőtt történet, így végül is a három rendezőt, mintsem a valóságos New York-ot ismerhetjük meg. A darabokból nem áll össze egy egész, a három itt már nem tökéletes szám. Mindazonáltal könnyű szórakozást ígér, különösebb megdöbbenés nélkül; olyan családias az egész „kompozíció”, mintha egy szürke vasárnap délutánján elbeszélgetnénk egy csésze tea mellett... és kész.

Podmaniczky Szilárd

„Nem rövidítették meg a pedagógusokat!” — írta a *Délmagyarországi* november 8-ai számában Matusik Sándor tanácsai osztályvezető, miután a tanács az oktatásfejlesztési célokra meghatározott összeg közel 20 százalékat más feladatokra csoportosította át. A pedagógusokért valóban nem érintette a módosítás. Az azonban aligha tagadható, hogy az oktatás feltételeit igen!

A realitásokból kiindulva érthető, hogy a 20 tanterem középiskolára előirányzott 30 millió forintból — más támogatás híján — nem vállalkozhat senki egy

Lukács-szimpozion Szegeden

A marxizmus alkonya?

A Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Bizottsága, a József Attila Tudományegyetem és a Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetem és a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola a szegedi Lukács-kör fennállásának 10. évfordulóján nemzetközi Lukács György-szimpozitont rendez Szegeden, az Akadémiai Bizottság dísztermében ma és holnap. A Lukács-kör elnökeivel, Szabó Tiborral, a JATE docensével a filozófusról és a marxizmus esélyeiről beszélgetünk.

— Nemrég az nyilatkozta a tíz éve működő, s most jubiláló Lukács-körrel: az afféle fedőszervként funkcionált, hogy Lukács filozófiája által a sztálinizmus elemeit is bírálta tárgyává tegye.

— A kör 1979-ben alakult, Karácsonyi Péterrel közösen szerveztük meg. A szegedi társadalomtudományi intézetek akkor még fiatal oktatói vettek és vesznek részt munkájában. Egyrészt igen élénk viták közepe elvont filozófiai problémákat beszélünk meg, majd ezeket igyekeztünk konkretizálni szocializmusra, kapitalizmusra. Olyan időszak volt ez, hogy a marxizmus klasszikusait nem lehetett bírni, igazából ez még ma sem divat az eszmekörön belül. Lukácshoz mi tehát úgy viszonyultunk, mint akármely filozófushoz, bizonyos műveit kritikailag elemeztük.

— Azt a helyzetet használták fel tehát, hogy Lukács világnézetileg nem volt kivételezett?

— Pontosan: nem, úgy, miként Marx, Engels, Lenin... Ilyen értelemben Lukács nagyon jó alanyunk bizonyult, kiválóan lehetett bírni. Nem volt védett, ugyanakkor baloldali volt, miként a kör munkájában is olyan baloldali gondolkodású oktatók, kutatók vettek részt, akik már a hetvenes évek közepétől látták, hogy az országnak gyökeres reformokra van szüksége...

— Baloldali és marxista ebben az értelemben miben különbözik egymástól?

— A baloldaliság a pártokhoz való közeledést, a marxista pedig szellemi elkötelezettséget jelent. A kétó nem feltétlenül esik egybe... Visszatérve Lukácsra, már csak azért is lehetett és kellett bírni, mert rengeteg olyan kijelentést tett, ami nem állta meg a helyét. Ugyanakkor ő a marxizmus reneszánszát akarta megvalósítani a hatvanas években. Ez az elképzelése számtalan előremutató mozzanatot is tartalmazott, hiszen a marxizmust új alapokra kívánta helyezni, megfosztva sztálinista mentalitásától. A sztálinizmus bírálata persze egyúttal önbírálat is volt a részéről. Ő egy olyan filozófiát kezdett kidolgozni a hatvanas években, ami bírálta a sztálini marxizmus alapvető tételeit is. Például azt, hogy a társadalmi létben minden meghatározott. Nagyon fontos, hogy Lukács ekkor már nemcsak a társadalmi törvényeket, hanem az embert is komoly vizsgálat tárgyává tette.

— Az ön előadása épp a

lukácsi emberképről szól majd. Mit mond Lukács az igazi emberről?

— Azt mondja, a huszadik századi ember manipulált. A manipulációnak két formája van; a finom és a brutális. Az előző az, amikor a manipuláció tényét észre sem veszi...

— Ez a fogyasztói társadalomra érvényes...

— Igen, ekkor az ember úgy hiszi, igazi személyiséget akkor nyilvánítja meg, ha kiválaszt egy árut, nem pedig azzal, hogy értéket hoz létre. Ránk a brutális manipuláció vonatkozik. Az ember személyisége megnyomrodik, a hatalom, a bürokrácia felmorzsolja az ember lényegét. Az igazi lényét ki-nyilatkoztatni képtelen ember tehát nem irányíthatja saját sorsát. A kijutás ebből a szituációból rendkívül nehéz folyamat, hiszen ezt épp ezeknek a Recsket, 56 minden terheit is magukkal hurcoló, brutálisan manipulált embereknek kellene megtenniük. A mai ember világnézete a kadári rendszer alatt alakult ki. Félő az, hogy a mai reformhelyzetben az emberek a megszokás alapján döntenek. A megszokás pedig sok esetben a múlthoz köti őket...

— A marxizmus filozófiájának ön hogyan látja a jövő századi esélyeit, tekintettel arra, hogy kivételezett monopolhelyzetű filozófia volt. A monopolhelyzet azonban megszűnt.

— A marxizmus a filozófiatörténet egyik áramlata a sok közül. Valóban kivételes helyzettel bírt. Ez el is torzította befogadását. Meg kell mondani, az emberek hihetetlen antipátiával fogadták a marxizmus tanításait. A jelenlegi helyzet még kevésbé erősíti egy baloldali gondolkodás esélyeit. Ezek az esélyek nálunk sokkal rosszabbak, mint a nyugati országokban. A kivételezett álláspont ellenhatás irányul, a folyamat érthető. De az egyensúly szerintem előbb-utóbb beáll, s így a marxizmus XXI. századi esélyeit sem lehet elvitatni...

Darvasi László

A LUKÁCS-SZIMPOZION MAI PROGRAMJA

- 10.00 óra: Megnyitót mond Szabó Tibor, a szegedi Lukács-kör elnöke
- 10.15 óra: Zoltán Tarr (USA): Weber és Lukács
- Werner Jung (NSZK): A mindennapi élet ontológiájához
- 14.00 óra: Szekcióülés
- Vajda Mihály: A filozófus és a politika: Heidegger és Lukács
- Báyer József: Lukács és a sztálinizmus
- 16.30 óra: Mezei György: Az Ontológia üzenete
- Szabó Tibor: Az „igazi ember” a késői Lukácsnál
- Karikó Sándor: A nonkonformista konformisták
- 20.00 óra: Fogadás a konferencia résztvevői tiszteletére

Átengedett milliók

400 milliós beruházás megkezdésére. Az így felszabadult összeget azonban változtatlanul az oktatási feltételek javítására kellett volna fordítani. Úgy vélem, igen jól hasznosították volna a túlsúlyos szakközépiskolák, szakmunkásképző intézetek —, hogy a gimnáziumokról ne is szóljak — a működési feltételek javítására. Ismereteim szerint az egységes tanácsi pénzalapok jelenlegi gazdálkodási rendje lehetővé teszi ilyen átcsoportosítást, ezért ezt a

javaslatot a végrehajtó bizottság és a tanács ülésén is előterjesztettem.

Nem vitatom, hogy a tanács fontos célok megvalósítására teremtett feltételeket. Például a lakásmobilitás növelésére (25 millió), a mihályteleki vízvezeték-építésére (10 millió), szociális lakásként egy emeletreépítés megvalósítására (18,5 millió) és a tanácsi vállalkozások előmozdítására (6 millió), hogy csak a nagyobb tetteket említssem. Ezek megoldása tehermentesít

heti a jövő évi költségvetést, szól az osztályvezető érvelése, s az oktatásügy vissza-kaphatja a most elvont milliókat. Sajnos erre vonatkozó állásfoglalást sem az előterjesztés, sem a testületi határozat nem tartalmazott. Így számunkra mégis úgy tűnik, hogy ez a pénz a rendkívül súlyos helyzetű oktatásügy számára elvészett. A megyei szakszervezeti tanácskozáson a tájékoztatás az eddig leírtak szerint hangzott el, tehát nem volt pontatlan, csupán a sajnálatos tényeket szögezte le.

Dobóczy Károlyné, az szmt titkára